

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

© 2015 ФУРСОВА Н. А.

УДК 343.37

Фурсова Н. А. Проблеми формування соціальної політики та забезпечення соціальної безпеки держави

Метою статті є дослідження сучасних особливостей соціальної політики та забезпечення соціальної безпеки України. Визначено етапи формування основних нормативно-правових актів щодо становлення соціальної політики. Проведено економіко-статистичний аналіз стану соціального захисту населення в Україні та встановлено, що інститут соціального захисту не забезпечує державних гарантій на мінімальному рівні щодо гідного існування населення. Виокремлено основні загрози соціальній безпеці за її складовими для нівелювання їх впливу на існування особистості, суспільства і держави. Визначено основні джерела фінансування соціальної сфери в Україні та в окремих країнах ЄС. Запропоновано концептуальний підхід щодо інформаційного забезпечення вибору пріоритетних цілей та заходів соціальної політики і визначення стану соціальної безпеки держави. Подальші дослідження в даному напрямі мають орієнтуватися на забезпечення якісних та ефективних управлінських рішень на державному рівні для згладжування міжрегіональних диференціацій та існуючих соціальних проблем.

Ключові слова: соціальна політика, соціальна безпека, соціальний захист, ризики, загрози, механізм управління.

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 17.

Фурсова Наталія Артеміївна – здобувач, кафедра економічної теорії та регіональної економіки, Полтавський національний технічний університет ім. Ю. Кондратюка (пр. Першотравневий, 24, Полтава, 36011, Україна)

E-mail: fursova.ua@gmail.com

УДК 343.37

Фурсова Н. А. Проблемы формирования социальной политики и обеспечения социальной безопасности государства

Целью статьи является исследование современных особенностей социальной политики и обеспечения социальной безопасности Украины. Определены этапы формирования основных нормативно-правовых актов становления социальной политики. Проведен экономико-статистический анализ социальной защиты населения в Украине и установлено, что институт социальной защиты не обеспечивает государственных гарантий на минимальном уровне достойного существования населения. Выделены основные угрозы социальной безопасности по ее составляющим для нивелирования их влияния на существование личности, общества и государства. Определены основные источники финансирования социальной сферы в Украине и в отдельных странах ЕС. Предложен концептуальный подход информационного обеспечения для выбора приоритетных целей и мер социальной политики и определения состояния социальной безопасности государства. Дальнейшие исследования в данном направлении должны ориентироваться на обеспечение качественных и эффективных управленческих решений на государственном уровне для сглаживания межрегиональных дифференциаций и существующих социальных проблем.

Ключевые слова: социальная политика, социальная безопасность, социальная защита, риски, механизм управления.

Рис.: 6. **Табл.:** 1. **Библ.:** 17.

Фурсова Наталія Артеміївна – соискатель, кафедра экономической теории и региональной экономики, Полтавский национальный технический университет им. Ю. Кондратюка (пр. Первомайский, 24, Полтава, 36011, Украина)

E-mail: fursova.ua@gmail.com

UDC 343.37

Fursova N. A. Issues of Developing Social Policy and Social Security of the State

The article is aimed at studying the contemporary features of social policy and social security of Ukraine. Stages of formulating the major normative-legal acts in establishing social policy have been defined. An economic-statistical analysis of social protection of the population in Ukraine has been carried out, it has been determined that the Social Security Institute does not provide any State guarantees on the minimum decent living for the population. The main threats to social security have been allocated by its components for leveling their influence on the existence of individual, society and the State. The main sources of financing the social sphere in Ukraine and in selected EU Member States have been identified. The article proposes a conceptual approach to information support for selecting the priority objectives and measures of social policy as well as determining the status of the social security of the State. Further research in this area should be focused on providing quality and effective managerial decisions at the State level to smooth both the interregional differences and existing social problems.

Keywords: social policy, social security, social protection, risks, management mechanism.

Fig.: 6. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 17.

Fursova Nataliia A. – Applicant, Department of Economic Theory and Regional Economy, Poltava National Technical University named after Yu. Kondratyuk (pr. Pershotravnevyy, 24, Poltava, 36011, Ukraine)

E-mail: fursova.ua@gmail.com

Головним завданням сьогодення є збереження українського суспільства та створення належних умов для його соціально-економічного розвитку. Під впливом існуючих глобалізаційних процесів і трансформаційних перетворень зростає певна невизначеність розвитку економічного потенціалу соціальної сфери та гарантування її безпеки у світлі сучасних зовнішніх та внутрішніх трансформацій. Рівень соціальної безпеки залежить від сталості соціального розвитку та ефективних соціально-економічних відносин, що забезпечується через соціальну політику держави. Проблеми формування соціальної політики держави в системі забезпечення соціальної безпеки мають системний харак-

тер і потребують дієвих та виважених управлінських рішень у розв'язанні назрілих соціальних питань.

Розв'язання проблем щодо формування соціальної політики держави в системі забезпечення соціальної безпеки висвітлені у працях вчених В. А. Скуратівського, О. М. Палій, Е. М. Лібанової, Є. І. Крихтіної, О. Ф. Новікової, О. І. Амоші, Л. В. Шаульської, О. В. Комеліної [1–3; 9; 12; 16] та інших. Аналіз наукових досліджень та публікацій теоретиків і практиків свідчить про інтерес щодо вирішення сучасних проблем забезпечення соціальної безпеки на державному рівні, але особливостям формування соціальної політики в сучасних умовах приділено недостатньо уваги.

Метою статті є дослідження сучасних особливостей формування соціальної політики держави в системі забезпечення соціальної безпеки та підвищення ефективності управління соціальними процесами.

Існування суспільства в нестабільних умовах особливо чутливе до прояву ризиків та загроз у системі забезпечення соціальної безпеки, що є свідченням відсутності якісних та ефективних управлінських рішень у сфері державної соціальної політики. Наслідком цих процесів є стримування соціального розвитку, збільшення міжрегіональних диференціацій за окремими його напрямками, загострення хронічного прояву соціальних проблем: бідність, майнове розшарування, неякісні соціальні послуги в освіті, охороні здоров'я, культурному та духовному розвитку.

Вирішення цих складних проблем повинно закладатися в соціальній політиці держави та забезпечувати безпеку особистості та суспільства в цілому. Науковці [1, с. 11] визначають соціальну політику як систему управлінських, регулятивних, саморегулятивних способів та форм діяльності суб'єктів, сукупність принципів, рішень, дій, що знаходять втілення в соціальних програмах і соціальній практиці з метою задоволення соціальних потреб, збалансованості інтересів людини, соціальних груп суспільства, досягнення соціальних цілей, вирішення соціальних завдань, формування соціальних цінностей. Ефективність соціальної політики в системі рівнів державного устрою пропонується визначати через досягнення єдності цілей та засобів усіх рівнів, послідовне структурування повноважень та обов'язків кожного з рівнів, несуперечливість системи і комплексність самої соціальної політики [2, с. 43]. Учені вказують, що реалізація соціальної політики в Україні має бути системною та повинна ґрунтуватися на сучасних концепціях: соціальної безпеки, соціальної держави, людського розвитку, людського капіталу, економіки знань, інноваційного розвитку, сталого розвитку [3, с. 86].

На державному рівні реалізацію соціальної політики здійснює складна система суспільних інститутів (профільні міністерства, Рада національної безпеки та оборони, обласні державні адміністрації, органи місцевого самоврядування, у тому числі виконавчі та розпорядчі органи та ін.). У межах їх компетенцій та визначених завдань, що спрямовані на регулювання соціальних процесів, вони здійснюють вплив на соціальний комплекс країни, на який покладено завдання задоволення потреб населення в освіті, охороні здоров'я, культурному розвитку та житлово-побутовому забезпеченні, розширенні умов зайнятості населення та ефективному використанні трудового потенціалу, відтворенні населення та робочої сили, інформаційної достатності та безпеки існування. Але в діяльності виконавчих органів державної влади та місцевого самоврядування спостерігається функціональна складність та неузгодженість, відсутність єдиної концепції соціального розвитку, адекватної до сучасних умов. Це також не дає змогу визначити виважену та усвідомлену стратегію управління соціальними процесами.

Вважається, що історичним започаткуванням формування соціальної політики держави, становлення національної системи соціального захисту та соціального забезпечення є прийняття Конституції України (1996 р.), де визначено соціальний вектор існування держави з фіксуванням основних соціальних прав та гарантій її громадянам (рис. 1).

Низка цих статей стала відправною точкою для основи формування соціальної політики держави, згладжування соціальної диференціації у суспільстві та гарантом безпеки життєдіяльності населення України.

Наступним кроком у формуванні соціальної політики держави став прийнятий на основі положень статті 46 Конституції України Закон України «Про прожитковий мінімум» (1999 р.) [5], в якому закладено правову основу прожиткового мінімуму для його встановлення та його відповідність основним соціальним і демографічним групам населення (діти віком до 6 років; діти віком від 6 до 18 років; працездатні особи; особи, які втратили працездатність) з метою гарантування необхідного життєвого рівня.

Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» (2000 р.) [6] став подальшим кроком у формуванні системи соціального захисту та соціального забезпечення населення та визначив основні її складові: державні соціальні стандарти, державні соціальні гарантії, прожитковий мінімум, соціальні норми і нормативи.

Прийнятий Закон України «Про соціальні послуги» (2003 р.) [7] став послідовним кроком у становленні системи соціального захисту населення. Цей нормативно-правовий акт окреслив основні організаційні та правові засади розвитку системи соціальних послуг як прояв різновиду соціального захисту для осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують допомоги держави.

Закон України «Про зайнятість населення» (2013 р.) [8] визначив правові, економічні та організаційні засади реалізації державної політики у сфері зайнятості населення (прийнятий відповідно до статті 43 Конституції України).

Слід відмітити, що разом зі становленням української правової бази щодо соціальної політики держави та соціальної безпеки України на забезпечення міжнародних соціально-правових питань соціального захисту людини в країні вплинули і динамічні зміни в розвитку міжнародної спільноти, посилення євроінтеграційних процесів. З часів незалежності відбулося приєднання до ключових міжнародних договорів в рамках Організації Об'єднаних Націй (ООН), Міжнародної організації праці (МОП), Ради Європи та Європейського Союзу (ЄС), двосторонніх актів у рамках партнерства Україна – ЄС, міжнародних договорів у рамках Співдружності Незалежних Держав (СНД), двосторонніх договорів з іншими державами у сфері соціального забезпечення (Іспанія, Естонія, Латвія, Литва, Словаччина, Болгарія, Чехія). Україна, беручи участь у низці міжнародних договорів, тим самим гарантує законні соціальні права та зобов'язання її громадянам.

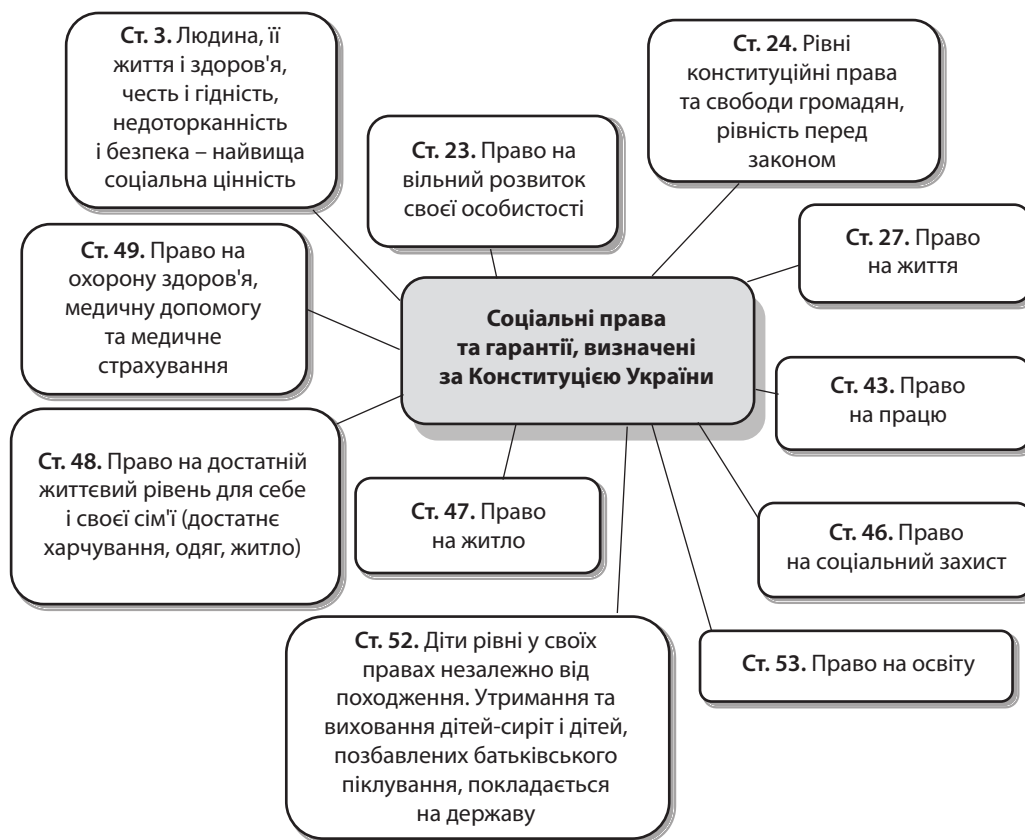

Рис. 1. Соціальні права та гарантії громадянам України

Джерело: [4].

Дослідження еволюції основних нормативно-правових актів, що формують соціальну політику держави в системі забезпечення соціальної безпеки, дає змогу констатувати, що соціальний захист є головним завданням соціальної політики, спрямованої на гарантування людині гідного рівня та якості життя. З огляду на це ефективність функціонування системи соціального захисту у державі свідчить про рівень її розвитку та суспільства в цілому. На рис. 2 представлено укрупнену структурну схему системоутворюючих взаємозв'язків підсистем соціальної сфери, через які здійснюється вплив негативних соціальних проявів через неефективність соціальної політики.

В Україні інститут соціального захисту не забезпечує державних гарантій на мінімальному рівні щодо гідного існування населення країни, цим створено загрозу здоров'ю та життю, про що свідчать статистичні дані, наведені на рис. 3. В умовах різкої девальвації національної валюти з початку 2015 р. тривають інфляційні процеси, що призводять до критичного скорочення доходів населення, породжуючи жебрацтво серед українського суспільства, а безупинне зростання бідності як ключової соціальної характеристики стану життя населення негативно впливає на усю низку системоутворюючих зв'язків соціальної безпеки та є загрозовим явищем у країні. Нерівність доходів в Україні перетворюється з економічного стимулу на фактор депресії [9, с. 95].

За офіційними даними щорічного звіту Global Wealth Report-2015 [11, с. 119] проведено світовий рей-

тинг добробуту країн, в якому Україна посіла за валовим доходом на душу населення 51 місце серед 53 країн, переважаючи лише Індонезію та Індію. Це свідчить про неможливість підтримання власного добробуту населення з точки зору діючих державних соціальних гарантій та неефективність і проблемність реалізації соціальної політики.

Разом з тим прояв перманентного характеру в невирішеності більшості соціальних проблем в Україні негативно впливає на всі структурні елементи національної безпеки та виступає основним чинником виникнення множини загроз у всіх складових соціальної безпеки (рис. 4).

Основними загрозовими проблемами, що впливають на ефективну життєдіяльність соціуму, є незадовільний рівень здоров'я суспільства, дитяча смертність, старіння населення та неконтрольованість динамічних процесів його зниження; руйнівні процеси в системі освіти; нездатність економічного потенціалу держави та споживчого сектора підтримувати збалансований рівень споживання більшості; соціальне напруження.

Акценти соціальної політики держави повинні зосереджуватися на працюючому населенні. Необхідно домагатися випереджаючих темпів зростання його реальних доходів, що дасть змогу розвивати систему соціального страхування і в такий спосіб вирішувати проблеми соціального забезпечення [12, с. 37]. Наразі економічний стан країни та його темпи розвитку не за-

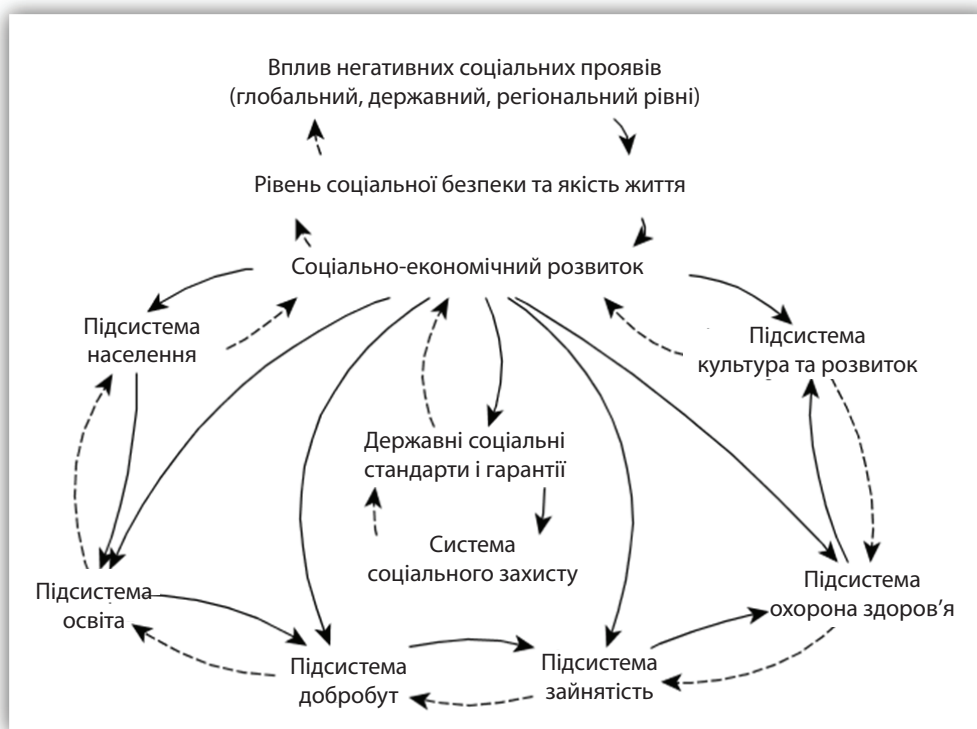

Рис. 2. Укрупнена структурна схема системоутворюючих взаємозв'язків підсистем соціальної сфери

Джерело: авторська розробка.

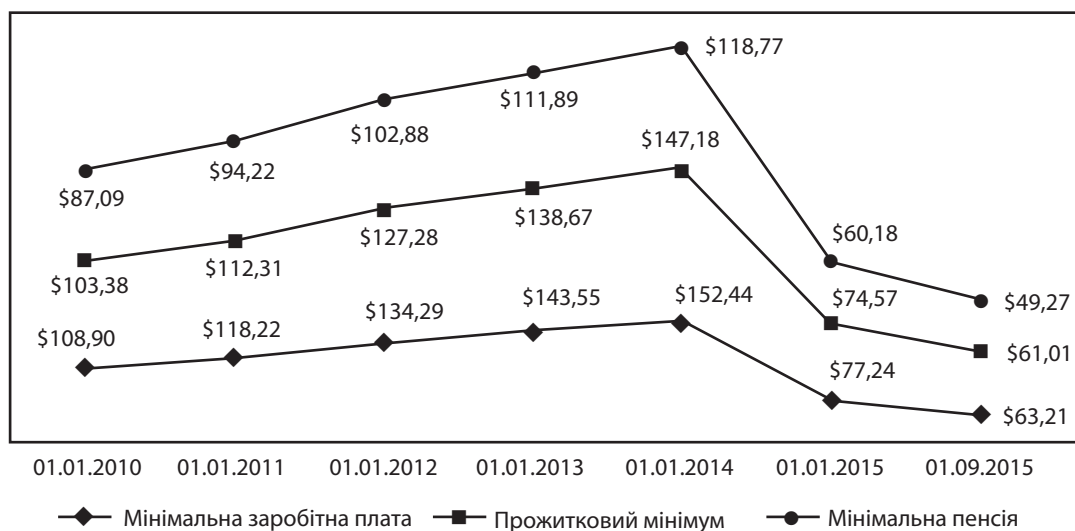

Рис. 3. Розмір державних соціальних гарантій в Україні за 2010–2015 рр., дол. США

Джерело: [10].

безпечують конституційних і законодавчих зобов'язань у сфері соціальної безпеки. Слабка система соціального захисту в Україні не створює механізми нівелювання впливу реальних та потенційних соціальних ризиків і загроз. У зв'язку з цим існують диспропорції та соціальна нерівність, що стримують збалансований перерозподіл суспільних благ.

Враховуючи законодавче забезпечення соціальної політики держави та економічний стан, небезпечними та загрозливими факторами впливу на розвиток України є скорочення видатків соціального спрямування, чим стабілізується зубожіння значної частки населення (рис. 5).

Аналіз темпів зростання видатків Зведеного бюджету соціального спрямування за 2010–2014 рр. в Україні свідчить про зменшення у 2014 р. фінансування соціальної сфери (охорона здоров'я – на 1,3%, освіта – на 1,8%, духовний і фізичний розвиток – на 0,1%, соціальний захист і соціальне забезпечення – на 2,3%). Офіційні статистичні дані підтверджують критичний стан фінансування соціальної сфери.

Порівняльний аналіз системи соціального захисту за його основними напрямками (охорона здоров'я, материнство, інвалідність, виробничий травматизм та професійні захворювання, безробіття, гарантоване мінімальне забезпечення та ін.) в окремих країнах Євро-

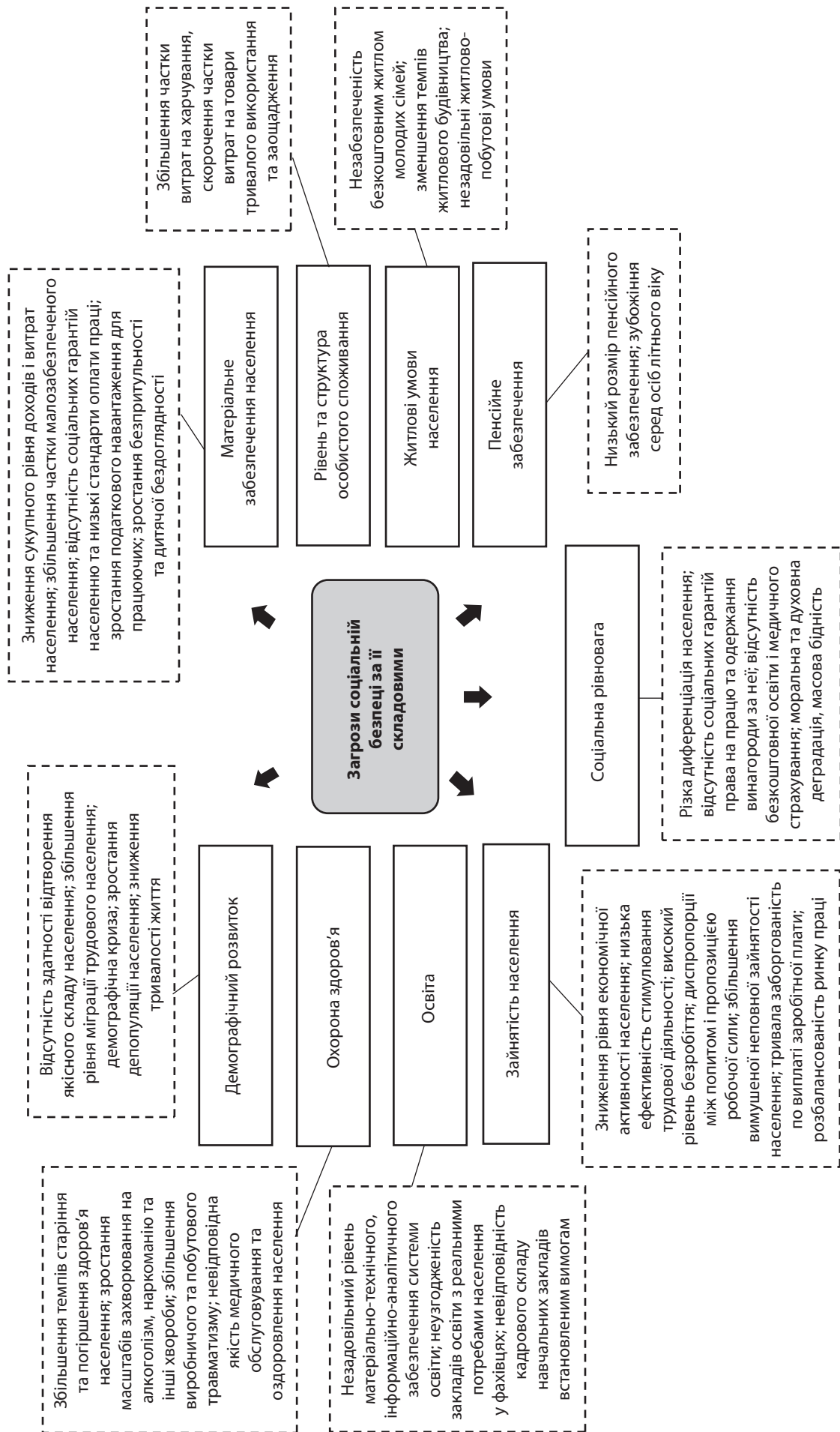

Рис. 4. Загрози соціальній безпеці за її складовими в Україні

Джерело: авторська розробка.

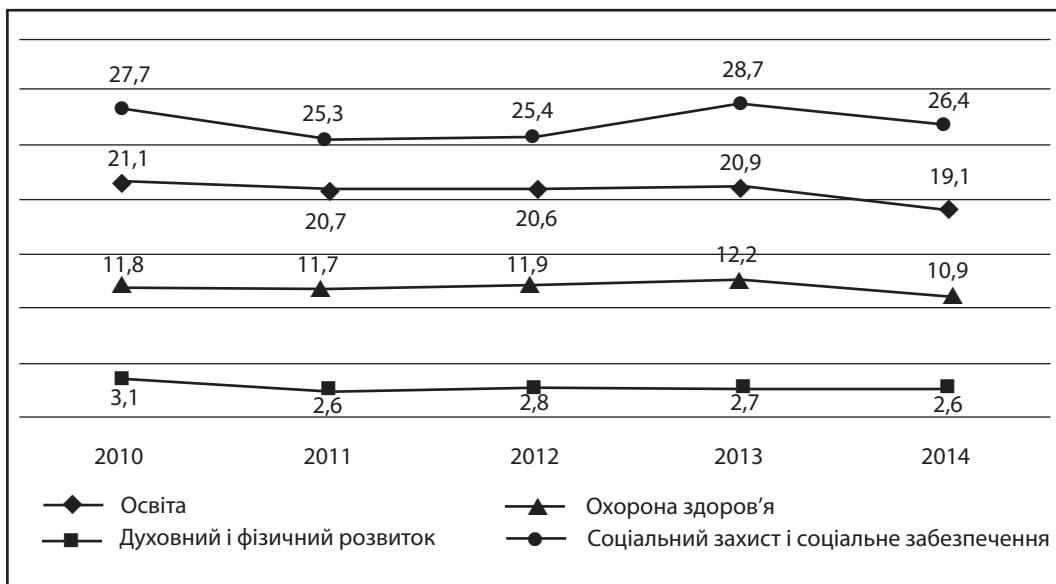

Рис. 5. Видатки Зведеного бюджету соціального спрямування в Україні у 2010–2014 рр., %

Джерело: [13].

пейського Союзу (ЄС) та України дає змогу визначити диференціацію механізмів забезпечення соціальної політики держави та джерела фінансування соціальних видатків (табл. 1).

За представленими в табл. 1 даними основним джерелом фінансування системи соціального захисту у країнах ЄС служать внески роботодавців та застрахованих осіб; за окремими статтями соціальних виплат – податки (наприклад, сімейні виплати, страхування на випадок безробіття). Нещасні випадки на виробництві та професійні захворювання фінансуються виключно за рахунок коштів роботодавців у Болгарії, Чеській Республіці, а за рахунок коштів роботодавців та податків – у Німеччині та Польщі.

Основним проблемним питанням соціальної політики в Україні на сьогодні є створення і регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту його членів, усунення негативних наслідків функціонування ринко-

вих процесів, забезпечення соціальної справедливості та соціально-політичної стабільності в країні. Узгодженість системи правових, організаційних, регулятивно-контрольних заходів держави вимагає взаємодії цілей соціального характеру з цілями економічного зростання. З огляду на це при реалізації соціальної політики та динаміки зміни стану соціального середовища необхідним стає використання в процесі прийняття управлінських рішень високоефективної системи управління соціальною безпекою.

Традиційно в теорії управління умови прийняття рішень поділяють залежно від його характеру на: умови визначеності (результат кожної дії відомий); часткової визначеності (кожна дія приводить до одного з можливих випадкових результатів, причому кожен з них має відому ймовірність виникнення); невизначеності (наслідком тієї чи іншої дії є безліч випадкових результатів, але ймовірність цих результатів невідома) [15, с. 4].

У системі забезпечення соціальної безпеки задачі управління характеризуються складністю і багатокри-

Таблиця 1

Джерела фінансування соціальних видатків в Україні та країнах ЄС

Країна	Джерела фінансування
Україна	Внески роботодавців і застрахованих осіб, бюджетні та інші джерела коштів
Болгарія	Внески (роботодавця і застрахованої особи), перекази з державного бюджету (державний бюджет покриває дефіцит), податки
Чеська Республіка	Внески (застрахованих осіб та роботодавців), державний бюджет, податки. Сфера охорони здоров'я фінансується за рахунок системи страхування здоров'я. Соціальна опіка фінансується державною допомогою адресно (конкретні особи)
Франція	Внески (працівників і роботодавців), спеціальні внески та участь органів державної влади
Німеччина	Внески (застрахованих осіб та роботодавців), податки
Польща	Внески (застрахованих осіб та роботодавців), податки
Швеція	Внески (роботодавця і застрахованої особи), податки. Сфера охорони здоров'я фінансується окремими радами (landsting) або районними (regioner)

Джерело: [14].

теріальністю, наявністю великої кількості неформалізованих знань, неоднозначністю і співставністю вихідних даних, прийняття рішень часто здійснюються саме в умовах невизначеності. Процес управління соціальною безпекою повинен здійснюватися у відповідності з властивою їй внутрішньою структурою розвитку, з урахуванням об'єктивних закономірностей, що стримують дезорганізацію системи соціальної безпеки. Для нівелювання існуючих негативних проявів у системі забезпечення соціальної безпеки необхідним є розпізнавання соціальних ризиків на основі сформованої системи показників і параметрів для виявлення можливих загроз задоволенню суспільних потреб, належного рівня життєдіяльності населення, умов формування та розподілу матеріальних благ і послуг [16, с. 15].

Концептуально важливим у формуванні ефективної соціальної політики та соціальної безпеки країни є таке: 1) ефективність прийняття державних управлінських рішень у соціальній сфері має системний прояв і впливає на рівень безпеки життєдіяльності та благополуччя особистості, суспільства, держави; 2) рівень стабільності соціальної безпеки залежить від єдності комплексу основних заходів на забезпечення соціальної захищеності населення країни від можливих загроз та поліпшення якості життя; 3) забезпечення ефективності управління соціальною безпекою потребує надійного інформаційного забезпечення з урахуванням динаміки та структуризації соціальних процесів, у тому числі на основі незалежної (експертної) оцінки небезпек соціуму за ступенем негативного ураження (чи виникнення загроз).

Виходячи з цього на *рис. 6* запропоновано концептуальну схему вдосконалення механізму прийняття управлінських рішень щодо оцінки стану соціальної безпеки з метою підвищення ефективності управління.

Складний процес управління соціальними проблемами здійснюється через цілеспрямований вплив на всі елементи системи соціальної безпеки для досягнення цільового стану через інформаційні потоки, що зв'язують зовнішнє середовище із соціальним (внутрішнім) і системою управління. При цьому стан зовнішнього і внутрішнього середовища через сукупність визначених показників та індикаторів має бути інформаційним джерелом щодо ефективності системи управління та його діючої організаційної структури. Організаційна структура державного управління у сфері соціальної безпеки є впорядкованою сукупністю взаємопов'язаних елементів, що знаходяться у стійкій взаємодії та забезпечують їх функціонування і розвиток як єдиного цілого. В організаційній структурі управління соціальною безпекою здійснюється передача інформації, підготовка і прийняття управлінських рішень.

На основі запропонованої концептуальної схеми управління соціальною безпекою здійснюється інформаційний обмін, виокремлюються проблеми суспільного розвитку через структуризацію соціальних процесів та проводиться незалежна оцінка небезпек соціуму за ступенем негативного ураження.

ВИСНОВКИ

Таким чином, формування соціальної політики держави та забезпечення соціальної безпеки на основі дієвого механізму управління існуючими процесами у соціумі важко переоцінити. Зростання соціальних ризиків, загроз та відсутність якісних та ефективних управлінських рішень з державної соціальної політики стримують соціальний розвиток України, збільшують майнове розшарування серед населення, загострюючи існуючі проблеми соціального середовища. Саме через результативність соціальної політики держави та дієвого механізму управління соціальними процесами забезпечується соціальний захист від ризиків, загроз та безпека існування населення держави. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Скуратівський В. А. Основи соціальної політики / В. А. Скуратівський, О. М. Палій, Е. М. Лібанова. – К.: Вид-во УАДУ, 2003. – 370 с.
2. Соціальна політика та економічна безпека / Під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Є. І. Крихітіна. – Донецьк: Каштан, 2004. – 336 с.
3. Управління людським та соціальним розвитком у регіонах України: монографія / О. Ф. Новікова, О. І. Амоша, Л. В. Шаульська та ін.; НАН України, Ін-т економіки промисловості. – Донецьк, 2010. – 488 с.
4. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1996. – № 30. – Ст. 141 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
5. Пропрожитковий мінімум: Закон України від 15.07.1999 р. № 966-XIV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1999. – № 38. – Ст. 348 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-14>
6. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії: Закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 48. – Ст. 409 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>
7. Про соціальні послуги: Закон України, 19 червня 2003 року // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 45. – Ст. 358 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-15>
8. Про зайнятість населення: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5067-VI // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2013. – № 24. – Ст. 243 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>
9. Комеліна О. В. Проблеми формування доходів населення в системі забезпечення соціальної стабільності в Україні / О. В. Комеліна // Економіка і регіон. – 2013. – № 1 (38). – С. 90–96.
10. Фінансовий портал «Мінфін» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua/>
11. Global Wealth Report (2015). Credit Suisse [Electronic resource]. – Mode of access: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=815&langId=en>
12. Комеліна О. В. Економічна безпека держави: оцінювання, моніторинг та проблеми стратегічного забезпечення: монографія // О. В. Комеліна, С. В. Онищенко, О. А. Пугач. – Полтава: ПолтНТУ, 2012. – 197 с.
13. Державна служба статистики України. Соціальні індикатори рівня життя населення: статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

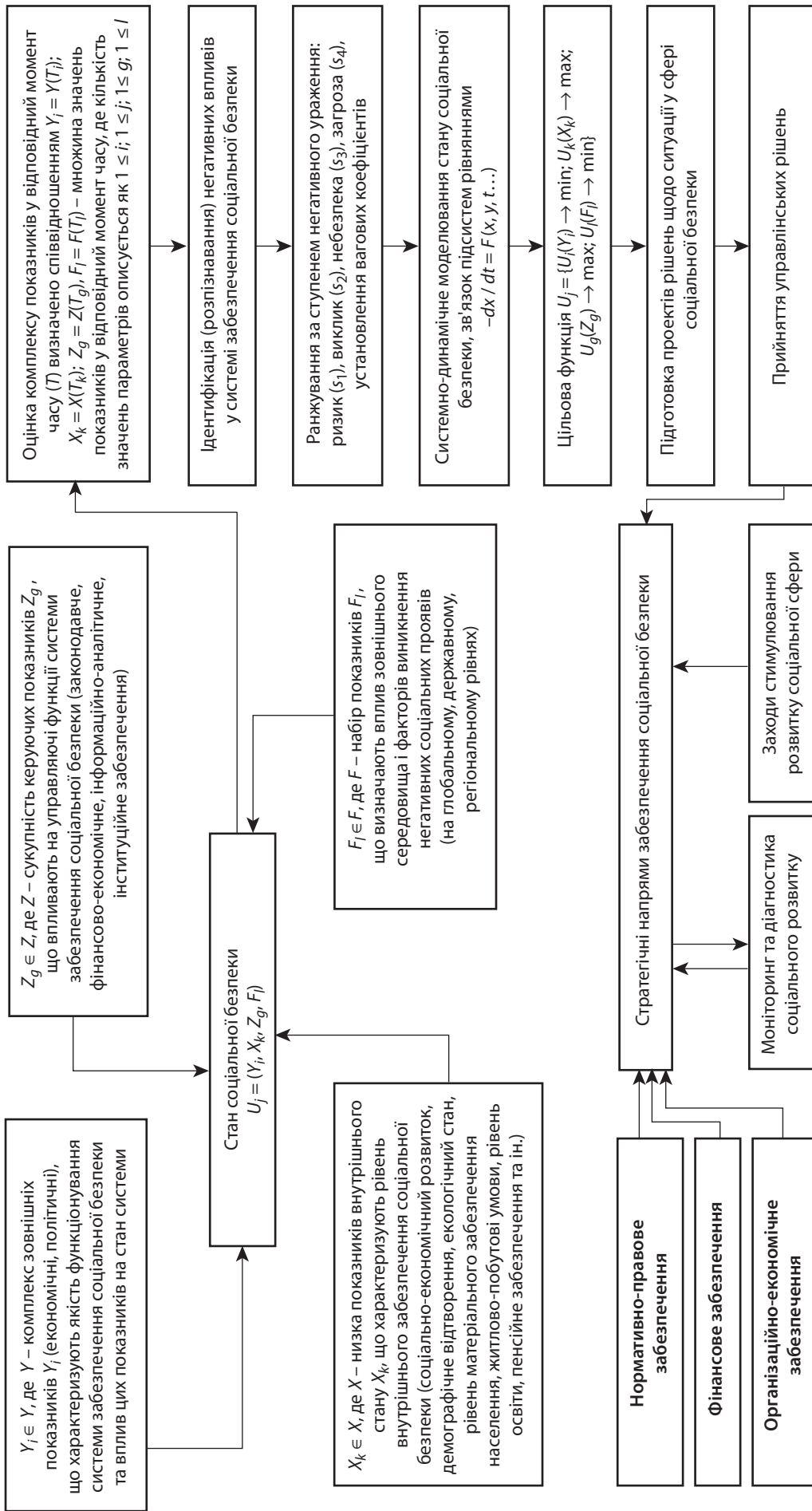

Рис. 6. Концептуальна схема інформаційного забезпечення вибору пріоритетних цілей та заходів соціальної політики і визначення стану соціальної безпеки держави

Джерело: авторська розробка. [17].

14. Mutual Information System on Social Protection, MISSOC [Electronic resource]. – Mode of access : <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=815&langId=en>

15. Дегтяр А. О. Управлінські рішення в органах державної влади : монографія / А. О. Дегтяр, В. Ю. Степанов, С. В. Тарабан ; за заг. ред. А. О. Дегтяра. – Харків : С.А.М., 2010. – 276 с.

16. Komelina O. Evaluation of social security: systemic and synergetic approach / O. Komelina, N. Fursova // *Economic Annals-XXI*. – 2014. – № 7-8 (1). – P. 12–15 (Scopus, Index Copernicus).

17. Фурсова Н. А. Наукові підходи щодо забезпечення інтелектуалізації підтримки прийняття управлінських рішень у сфері соціальної безпеки // *Економіка: реалії часу*, 2014. – № 3 (13). – С. 70–75.

Науковий керівник – Комеліна О. В., доктор економічних наук, професор, декан факультету менеджменту та бізнесу Полтавського національного технічного університету ім. Юрія Кондратюка

REGERENCES

“Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. Sotsialni indykatory rivnia zhyttia naselennia” [State Statistics Service of Ukraine. Social indicators of living standards]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Dehtiar, A. O., Stepanov, V. Yu., and Taraban, S. V. *Upravlinski rishennia v orhanakh derzhavnoi vlady* [Management decisions in government]. Kharkiv: S. A. M., 2010.

Finansovyi portal «Minfin». <http://index.minfin.com.ua/>

Fursova, N. A. “Naukovi pidkhody shchodo zabezpechennia intelektualizatsii pidtrymky pryiniattia upravlinskykh rishen u sferi sotsialnoi bezpeky” [Scientific approaches to ensure intellectualization support decision making in the field of social security]. *Ekonomika: realii chasu*, no. 3 (13) (2014): 70-75.

“Global Wealth Report (2015). Credit Suisse” <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=815&langId=en>

Komelina, O. V. “Problemy formuvannia dokhodiv naselennia v systemi zabezpechennia sotsialnoi stabilnosti v Ukraini” [Problems of incomes in the system of social stability in Ukraine]. *Ekonomika i rehion*, no. 1 (38) (2013): 90-96.

Komelina, O. V., Onyshchenko, S. V., and Puhach, O. A. *Ekonomichna bezpeka derzhavy: otsiniuvannia, monitorynh ta problemy stratehichnoho zabezpechennia* [Economic security: assessment, monitoring and issues of strategic security]. Poltava: PoltNTU, 2012.

Komelina, O., and Fursova, N. “Evaluation of social security: systemic and synergetic approach”. *Economic Annals-XXI*, no. 7-8 (1) (2014): 12-15.

[Legal Act of Ukraine] (2000). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>

[Legal Act of Ukraine] (1999). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/966-14>

[Legal Act of Ukraine] (2003). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/966-15>

[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/5067-17>

[Legal Act of Ukraine] (1996). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>

“Mutual Information System on Social Protection, MISSOC”. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=815&langId=en>

Novikova, O. F. et al. *Upravlinnia liudskym ta sotsialnym rozvytkom u rehionakh Ukrainy* [Human and social development in the regions of Ukraine]. Donetsk, 2010.

Sotsialna polityka ta ekonomichna bezpeka [Social policy and economic security]. Donetsk: Kashtan, 2004.

Skurativskiy, V. A., Paliy, O. M., and Libanova, E. M. *Osnovy sotsialnoi polityky* [Fundamentals of social policy]. Kyiv: Vyd-vo UADU, 2003.